

УДК 338.48(477.81)

Рибачук Т.Л., старший лаборант кафедри менеджменту (Рівненський державний гуманітарний університет)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА РІВНЕНЩИНІ

У статті проаналізовано стан розвитку туристичної галузі в Рівненській області, головні тенденції та перспективи досліджено, запропоновано рекомендації для забезпечення подальшого розвитку туризму.

The development of tourist industry in the Rivne region is analysed, main tendencies and prospects are selected, recommendations for providing of subsequent development of tourism are offered in the article.

Одним з пріоритетних напрямів розвитку Рівненської області визначено розбудову туристичної галузі та посилення її впливу на економічне становище регіону. Розширення туристичної діяльності сприятиме збільшенню надходжень до державного та місцевого бюджетів, появи нових робочих місць, будівництву об'єктів туристичної і загальної інфраструктури.

Однак вирішення цього завдання вимагає особливого підходу та створення необхідних умов для подальшого розвитку туризму, формування партнерських стосунків між владою і туристичним бізнесом.

Проблеми й особливості розвитку туризму, передумови виникнення та принципи функціонування підприємств рекреаційно-туристичного комплексу, класифікація їх форм та видів, організація діяльності в ринкових умовах, методологія розробки і реалізації державної та регіональної туристичної політики, світовий досвід організації туризму висвітлені у наукових працях таких вітчизняних і зарубіжних учених, як В. Азар, П. Бернекер, К. Борисов, Дж. Боузн, В. Главацький, Л. Гринів, О. Гулич, Б. Данилишин, М. Долішній, Є. Бельський, В. Євдокименко, І. Зорін, В. Квартальнов, В. Кифяк, В. Кравців, О. Любіцев, В. Мацола, В. Мікловд, Н. Недашківська, М. Нудельман, В. Павлов, С. Харічков, О. Шаблій.

Однак за рівнем розвитку регіонального туризму Рівненська область значно поступається іншим регіонам країни, а тим більше багатьом країнам світу, в яких туристична галузь відіграє важливу роль в наповненні державного та місцевих бюджетів. Зазначене визначено актуальністю даного дослідження.

Метою пропонованої статті є проведення аналізу функціонування туристичної галузі в Рівненській області та перспективи її розвитку в найближчому майбутньому.

Діяльність у галузі туризму в Україні базується на Законі України «Про

туризм» [4]. Згідно цього Закону туристичну діяльність можна класифікувати таким чином (рисунок):

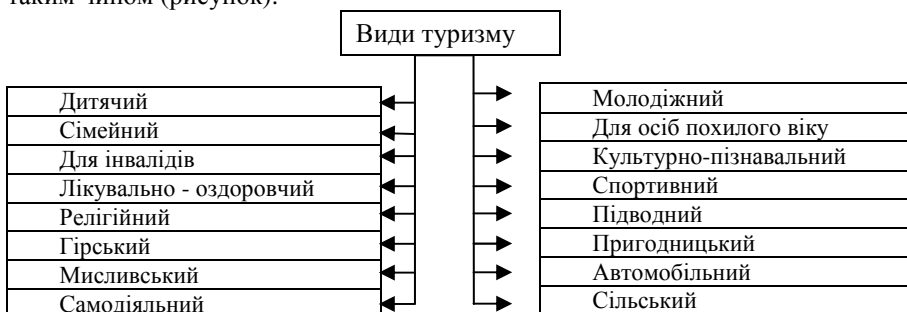

Рисунок. Види туризму [1]

За розрахунками вчених розвиток туристичної галузі пов'язаний з 30 галузями національного господарства. В індустрію туризму входять готелі, туристичні бази, мотелі, кемпінги, туристичні фірми, бюро подорожей та екскурсій, туристичні агентства, екскурсійні фірми, лікувально-оздоровчі заклади (курорти, санаторії, санаторії-профілакторії), підприємства харчування, транспортні підприємства, музейний бізнес, а також кіносервіс, служби побуту, спортивні центри, центри здоров'я та інші служби, які приймають участь в створенні умов для проведення туристичної діяльності. Тому розвиток туризму позитивно впливає на розширення виробництва предметів споживання, агропромислового комплексу, спортивно-оздоровчих баз та розвиток дорожнього будівництва, транспорту, реставрацію пам'яток історії та культури. Тому в багатьох економічно розвинутих країнах світу розроблені програми із стимулювання розвитку туризму та супутньої йому інфраструктури, що є основою для залучення туристів із всього світу і відповідно вагомим джерелом наповнення національних бюджетів. Однак для розвитку туристичної галузі необхідні привабливі для туристів історичні та культурні об'єкти, якими в достатній мірі володіє наша країна, зокрема Рівненська область. Так, на території Рівненщини розташовані державні історико-культурні заповідники в містах Рівне, Дубно, Острог та державний історико-меморіальний заповідник «Поле Берестецької битви».

Для нашого регіону характерна також унікальна замкова культура, що носила оборонне значення. Яскравим підтвердженнями тому є Тараканівський форт, Дубенський та Острозький замки, Межиріцький монастир-фортеця. Крім того, в області знаходиться 10 музеїв та 3 заповідники, а також 15 народних музеїв при навчальних закладах Рівненщини.

Водночас Рівненська область має все необхідне для розвитку туристичної індустрії. Для обслуговування туристичних потоків використовується 23 готелів, мотелів, кемпінгів різних форм власності, 9 санаторіїв та пансіонатів з

лікувальними послугами, 5 санаторіїв-профілакторіїв, 9 баз та інших закладів відпочинку, 585 дитячих оздоровчих таборів (табл. 1).

Таблиця 1*

Кількість санаторно-курортних та оздоровчих закладів у Рівненській області в 2001-2009 роках

Роки	Санаторії та пансіонати з лікуванням		Санаторії-профілакторії		Бази та інші заклади відпочинку		Дитячі оздоровчі табори	
	усього	у них ліжок	усього	у них ліжок	усього	у них місць	усього	у них місць
2001	11	1914	9	519	22	1278	24	2940
2002	12	2368	7	515	18	938	66	2180
2003	11	1979	7	586	17	1288	137	2255
2004	13	2714	7	630	15	865	535	2060
2005	10	1478	6	494	14	1257	535	2577
2006	9	1378	6	419	11	1863	511	1905
2007	9	1284	6	422	10	1583	472	2105
2008	9	1284	6	415	8	1174	559	2165
2009	9	1284	5	379	9	1486	585	1720

*Таблицю складено за даними [5].

Проведений аналіз показує, що кількість санаторіїв і пансіонатів та санаторіїв-профілакторіїв впродовж 2001-2009 років в області зменшувалася, а дитячих таборів з кожним роком збільшувалася. Це можна пояснити тим, що батьки в літній час зайняті і влаштовують своїх дітей у табори-відпочинку. На даний час в області діє багатofункціональна система готельного та санаторно-курортного обслуговування населення. Житлова площа готелів в Рівненській області складає 24,2 тис. кв. м., що дозволило готельним господарствам впродовж 2009 року обслужити 60,5 тис. осіб. Існуючі тенденції розвитку кількості готелів та обслужених ними приїжджих туристів ілюструють дані наведені в табл. 2.

Таблиця 2*

Місця для проживання туристів у Рівненській області у 2001 - 2009 роках

Показники	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Кількість готелів та інших місць для тимчасового проживання	20	19	21	22	22	22	23	22	23
Кількість номерів	886	868	1286	1221	1200	1196	1241	1114	1165
Житлова площа всіх номерів, тис.м ²	14,5	14,0	22,0	22,6	22,4	22,3	23,8	23,5	24,2
Одноразова місткість, місць	1602	1547	2590	2541	2519	2503	2675	2624	2760
Обслуговано приїжджих, тис. осіб	81,8	65,5	88,5	87,8	90,7	95,9	89,9	73,6	60,5

*Таблицю складено за даними [5].

Сьогодні в області зареєстровано 56 суб'єктів туристичної діяльності, серед них 10 тур-операторів. Проте дані статистичної звітності свідчать про зменшення кількості туристів обслужених суб'єктами туристичної діяльності області в 2009 році, в тому числі, іноземних туристів, туристів, які виїжджали за межі області та за кордон, внутрішніх туристів (табл. 3).

Таблиця 3*

Туристичні потоки Рівненської області в 2001-2009 роках

Роки	Кількість туристів, обслужених суб'єктами туристичної діяльності області, усього	Із загальної кількості туристів			Кількість екскурсантів
		іноземні туристи	туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон	внутрішні туристи	
2001	32781	2117	3351	27313	9192
2002	39442	3352	4312	31778	12127
2003	41940	2241	5663	34036	15239
2004	46849	2999	5723	38127	22264
2005	50413	3108	5565	41740	24689
2006	55318	3528	8206	43584	24788
2007	57780	3685	10752	43343	25142
2008	58383	2600	8154	47629	25233
2009	44090	1221	5560	37309	16688

*Таблицю складено за даними [5].

За наведеними статистичними даними показники розвитку туристичної галузі області впродовж 2001-2008 років зростали, однак у 2009 році спостерігалось їх падіння. Так, у 2009 році кількість туристів, які відвідали Рівненську область різко зменшилася. Це пояснюється кризовим фінансово-економічним становищем країни. Однак, вже з 2010 року туристична галузь області знову почала розвиватися, про що говорять наведені державною статистичною звітністю Рівненської області дані, які показують позитивну динаміку показників роботи туристичних підприємств [5].

Так, обсяг наданих в області туристичних послуг впродовж першого півріччя 2010 року становив понад 5,5 млн. грн., що на чверть перевищує відповідний показник минулого року. Кількість іноземних туристів, що була обслужена туристичними підприємствами області впродовж січня-червня цього року зросла на 10% і становила 1315 чол., а кількість туристів, які виїжджали за кордон впродовж цього ж часу зменшилася на 1% або на 2636 чоловік. Відповідно на 1 та 2,8% зросла кількість внутрішніх туристів та екскурсантів [8]. Це говорить про те, що туристична галузь області, незважаючи на важке економічне становище країни, намагається створити для туристів такі умови, щоб вони мали всі можливості для якісного відпочинку. Для цього туристичні агенції пропонують найрізноманітніші види відпочинку як у власній країні, так і у різних країнах світу.

Проте, останнім часом все частіше українці віддають перевагу не екзотичних країнами, а рідному краю. Все привабливішим на Рівненщині стає зелений туризм, адже наша земля має незрівнянну природу, багату культуру й цікаву історію.

При цьому слід відмітити, що "зелений" туризм на Рівненщині розвивається більш швидкими темпами, ніж в інших регіонах країни. В області діє 80 агро-садиб в Березнівському, Демидівському, Радивилівському, Зарічненському та Рівненському районах.

Для стимулювання розвитку «зеленого» туризму управлінням культури і туризму облдержадміністрації спільно з Фондом підтримки індивідуального житлового будівництва на селі було розроблено порядок надання кредитів власникам або орендарям особистого селянського господарства на розвиток «зеленого» туризму, який затверджений рішенням сесії Рівненської обласної ради. У 2009 року сума наданих в області кредитів на розвиток «зеленого» туризму становила 5 тисяч гривень. В 2010 році цю суму планується збільшити до 15 тис. грн. У перспективі на території області планується з 2011 року надавати господарям агро-садиб, які пропонують послуги «зеленого» туризму кредитне фінансування до 40 тис. грн. на одного власника. Ефективність такого напрямку кредитування була визнана членами постійної комісії обласної ради з питань бюджету, фінансів і податків.

Одним із складових «зеленого» туризму є сільський туризм. На нинішній день його розвиток також є актуальним для нашої області. Водночас, сільський туризм дає можливість розв'язати низку проблем соціально-економічного розвитку села. Розширюються можливості реалізації продукції особистого підсобного господарства, виникає потреба в сувенірній продукції, а це в свою чергу сприяє розвитку та збереженню народних ремесел.

Своєрідним внеском у розвиток туризму області став фестивальний маршрут "Бурштиновий шлях", який вперше в 2010 році був організований на Рівненщині. У рамках фестивалю був відкритий музей Поліського краю та вузькоколійної залізниці, а також Музей бурштину, який є єдиним в Україні.

Для того, щоб про наш край дізналися більше, обласна влада розробила та розпочала втілювати великий проект, спрямований на розвиток області та її популяризацію, який отримав назву "Західна брама" [9].

Однак, найголовнішим на сьогоднішній день для нашого краю є розроблення нової, привабливої для туристів, мережі туристичних маршрутів. Над цим нині працює спеціально створена робоча група. До неї увійшли кращі науковці з Острозької академії та фахівці туристичної галузі з інших організацій. Перед зазначеною групою поставлено завдання не тільки удосконалити методологію розробки маршрутів, а й створити її мережу та визначити технічне завдання для створення етнопарку. У рамках проекту "Західна брама" продовжується робота з розвитку в області фестивального руху. Також мешканців міста та області зацікавлять маршрути вихідного дня, побудовані за

принципом “багато позитивних вражень та емоцій за короткий час”. У перспективі також планується відкриття історико-культурних та фестивальних маршрутів, розрахованих на школярів, студентів, батьків та дітей, а також іноземних туристів, які відвідають нашу область.

Таким чином, узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна зробити **висновок**, що Рівненська область має всі необхідні об’єктивні передумови для того щоб перетворити край в центр туризму національного рівня. Туризм може і повинен стати одним з найефективнішим засобів виходу області з кризового економічного становища, стимулювання розвитку ринкових відносин, активного впливу на розвиток суміжних галузей регіональної економіки, поліпшення роботи з охорони пам’яток природи, історії та культури, підвищення фізичного та культурного рівня населення. Однак, для забезпечення туристичної галузі кваліфікованими кадрами та підвищення їх освітнього рівня необхідно на базі кафедр Рівненського державного гуманітарного університету та Національного університету «Острозька академія» організувати курси підвищення кваліфікації для всіх бажаючих в першу чергу для спеціалістів, які будуть опікуватися розвитком «зеленого» та сільського туризму в регіоні. Також необхідно забезпечити залучення інвестицій у будівництво нових та реконструкцію старих готельних, розважальних комплексів та баз відпочинку; приведення історичних та культурних пам’яток, які розміщені на території області у належний стан, підготовку до відвідування найдавніших етнічних пам’яток, музеїв під відкритим небом та виставок. Належне вирішення цих та інших питань, які сприятимуть залученню туристів, дозволить пришвидшити розвиток туристичної сфери області та створити відповідну туристичну інфраструктуру, що в свою чергу призведе до збільшення кількості нових робочих місць, податкових надходжень та поліпшення соціально-економічного розвитку регіону.

1. Гоц Н.Є. Перспективи розвитку сільського туризму в Україні / Н.Є. Гоц // Актуальні проблеми економіки: науковий економічний журнал. – Київ, 2007. – № 12. – С. 67-75.
2. Кифяк В.Ф. Організація туризму: навчальний посібник. – Чернівці: Книги-XXI, 2008. – 344 с.
3. Про заходи щодо розвитку туризму і курортів в Україні. Указ Президента України від 21 лютого 2007 року № 136/2007 // Урядовий кур’єр. – № 37.
4. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95 – ВР // zakon1.rada.gov.ua/.
5. Статистичний щорічник Рівненської області за 2009 рік / за ред. Ю.В. Морозова, відповідальний за випуск Г.О. Стецюк. – Рівне: Головне управління статистики в Рівненській області, 2010. – 955 с.
6. Туризм України: економічні та організаційні механізми розвитку. – Тернопіль: Тернограф, 2008 – 976 с.
7. Шкарлет С.М. Тенденції і перспективи розвитку туристичної галузі України у складі національної та світової економіки / С.М. Шкарлет // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №10. – С. 36-40.
8. <http://w.w.w.turizm.rv.ua>.
9. <http://www.ogo.rv.ua/articles/view/2010-0615/19037.html>

Рецензент: д.е.н., проф. Павлов В.І. (НУВГП)